LASTENSUOJELUN KESKUSLIITTO

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiantuntijakuuleminen
HE 129/2021

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto perhevapaauudistusta toteuttavasta esityksestä

Lastensuojelun Keskusliitto (LSKL) kiittää sosiaali- ja terveysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, työsopimuslain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi. Esityksessä ehdotetaan toteutettavaksi hallitusohjelman mukainen perhevapaauudistus.

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto

Ensimmäisenä ja keskeisimpänä huomiona sosiaali- ja terveysvaliokunnalle korostamme, että esitetty perhevapaauudistus sisältää odotuksiin ja tarpeeseen nähden varsin pieniä muutoksia perhevapaajärjestelmään. Esitetty uudistus on askel oikeaan suuntaan, mutta se ei ole vielä kovin suuri askel. Esimerkiksi perhevapaiden pohjoismaisittain matalaan korvaustasoon ei olla esittämässä selkeää parannusta, joustavuutta lisäävät muutokset jäävät pohjoismaiseen tasoon verrattuna vajaiksi ja perhevapaiden ansiosidonnainen jakso pitenee vain hiukan verrattuna esillä olleeseen 6+6+6-malliin. Keskustelua matalan syntyvyyden aiheuttamasta väestömurroksesta ja kestävyysvajeesta on käyty jo useiden vuosien ajan. Nyt olisi ollut oikea hetki aloittaa suurempi korjausliike lapsiperheiden etuuksien matalaan tasoon ja lisätä perheiden luottamusta tulevaisuuteen. Pitkään jatkuneesta matalasta syntyvyydestä johtuen lapsiin aiemmin kohdistettuja resursseja on vapautunut muuhun käyttöön. Näiden resurssien suuntaaminen edelleen lasten ja perheiden hyvinvoinnin vahvistamiseen on perusteltua.

Esitämme, että nyt tehtävien lakimuutosten jälkeen perhevapaiden uudistamista jatketaan hyvinkin ripeällä aikataululla, jotta kipeimpiin epäkohtiin saadaan huomattavasti nyt esitettyä rohkeampia ratkaisuja ja perhevapaajärjestelmää vahvistetaan ennen kaikkea lapsen edun näkökulmasta. Mikäli perhevapaajärjestelmän vahvistaminen vaatii rahoituspohjan muuttamista, tämä muutos tulee tehdä. Muistutamme valiokuntaa lapsen oikeuksien keskeisestä periaatteesta, että lapsia koskevat päätökset on valmisteltava ensisijaisesti lapsen edun näkökulmasta ja näin myös perhevapaauudistuksen valmistelussa tulee tehdä.

Kannatamme esitettyjä ja monelta osin perhevapaauudistukselle jo hallitusohjelmalinjauksessa asetettuja lähtökohtia. Perhevapaauudistuksen keskeisinä tavoitteina tulee olla perheiden

LASTENSUOJELUN KESKUSLIITTO | CENTRALFÖRBUNDET FÖR BARNSKYDD
Armfeltintie 1, 00150 Helsinki | Armfeltsvägen 1, 00150 Helsingfors
Puhelin/Telefon (09) 329 6011 | toimisto@lskl.fi | www.lskl.fi

arkea ja voimavaroja tukevan joustavuuden lisääminen sekä erilaisten perhetilanteiden aiempaa vahvempi huomioiminen. Jatkossa vanhempainpäivärahoja voisi käyttää nykyistä joustavammin haluaminaan ajanjaksoina siten, että esimerkiksi molempien vanhempien vuorottelu lapsen hoidossa tai työn, opiskelun ja vanhempainvapaan vuorottelu on aiempaa helpompaa. Kannatamme isän tai toisen vanhemman ansiosidonnaisen vapaan pidentämistä sekä vuorovanhemmuuden huomioimista uudistuksessa. Nämä muutokset vahvistavat lapsen oikeutta molempien vanhempien aikaan. On myös keskeistä, että uudistus tehdään tavalla, joka ei heikennä minkään perheen asemaa. Esitykseen sisältyy myös mahdollisuus saada vanhempainrahaa osittaisena osa-aikaisen työn ajalta. Myös adoptioperheiden kohtelu olisi aiempaa oikeudenmukaisempaa perhevapaita koskevassa lainsäädännössä. Lapsen hoidon ajalta ehdotetaan maksettavaksi vanhempainrahaa, jonka edellytykset olisivat pääosin kaikille vanhemmille yhdenmukaiset riippumatta vanhemman sukupuolesta ja siitä, onko kyseessä biologinen vai adoptiolapsi. Nämä muutokset ovat erittäin kannatettavia ja vahvistavat lasten yhdenvertaisuutta.

Kiitämme sitä, että lakiluonnoksesta on hallituksen esitykseen korjattu useita epäkohtia lausuntokierroksella saadun palautteen perusteella. Edellisessä lausunnossamme esitetyt kriittiset huomiot ovat lähes poikkeuksetta johtaneet muutoksiin lopullisessa hallituksen esityksessä. Esimerkiksi lapsensa menettäneiden vanhempien vanhempainvapaaoikeuden heikennyksistä luovuttiin, monikkoperheiden vanhempainrahapäivien ja monikkoperheiden määrää lisättiin, kuten myös monikkoperheiden vanhempien mahdollisuutta pitää yhtä aikaa vanhempainvapaata. Lausuntojen pohjalta on myös lisätty mahdollisuus käyttää osittaisena maksetun vanhempainpäivärahan säästynyt osuus myöhemmin käytettäväksi. Tämä on keskeinen ja tarpeellinen muutos. Mahdollisuudet osa-aikatyön ja pienen lapsen hoitamisen yhdistämiseen lisääntyvät merkittävästi esityksessä. Vanhempainraha maksettaisiin täysimääräisenä niiltä päiviltä, kun vanhempi ei ole työssä ja työssäolopäiviltä ei olisi oikeutta vanhempainrahaan. Vanhempainrahan saaminen ei enää edellyttäisi, että molemmat vanhemmat tekevät osa-aikatyötä ja kahden kuukauden vähimmäisaikavaatimus poistettaisiin. Nämä joustavoittavat osittaisen vanhempainvapaan käyttömahdollisuuksia. Osa-aikatyön ja vanhempainvapaan yhdistämisestä ja osa-aikatyön ehdoista olisi jatkossakin sovittava työnantajan kanssa. Hyvin toteutettuina osa-aikaiset ratkaisut lisäävät perhevapaajärjestelmän joustavuutta ja helpottavat työn ja perheen yhteensovittamista.

Lakiesitykseen on edelleen jäänyt muutostarpeita. Vanhempien mahdollisuus pitää vanhempainvapaata yhtä aikaa rajoitetaan lakiesityksessä edelleen 18 päivään. Tämän rajoituksen tarpeellisuutta on syytä pohtia. Perhevapaauudistuksen tavoitteena on lisätä perhevapaajärjestelmän joustavuutta ja sen myötä perheiden mahdollisuutta tehdä oman tilanteensa kannalta parhaita ratkaisuja. Vanhempien sallittua pidempi yhtäaikainen vanhempainvapaa voi olla tarpeen esimerkiksi, kun perheeseen syntyy ensimmäinen lapsi, mikäli lapsella on esimerkiksi koliikkia tai muuta haastetta. Myös silloin, kun perheessä on jo

vanhempia lapsia, pidempi yhtäaikainen vapaa voi tulla tarpeeseen, vain joitakin esimerkkejä mainitaksemme. On tärkeää antaa perheelle mahdollisuuksia tehdä ratkaisut oman erityisen tilanteensa pohjalta.

Esitys parantaa monilta osin monikkoperheiden tilannetta ja lausuntopalautteen pohjalta parannuksia tehtiin vielä lisää. Hallituksen esityksessä jäi kuitenkin korjaamatta monikkoperheiden vanhempainvapaajaksojen määrä. Työsopimuslain perhevapaita koskevan 4 luvun 1 § säädettäisiin, että ”työntekijällä on oikeus pitää vanhempainvapaa enintään neljässä jaksossa, joiden tulee olla vähintään 12 arkipäivän pituisia. Vaikka työntekijällä on oikeus vanhempainrahaan myös toisen tai useamman lapsen perusteella, työntekijä voi saman kalenterivuoden aikana pitää kuitenkin enintään neljä jaksoa vanhempainvapaata”. On kuitenkin tarpeen, että monikkoperheiden vanhemmilla olisi mahdollisuus pitää vanhempainvapaita joustavammin ja useammassa jaksossa. Kahden tai useamman vauvan yhtäaikainen hoito on vaativaa, ja perheille on taattava mahdollisimman laajat mahdollisuudet käyttää vanhempainvapaansa lasten hyvän hoidon ja vanhempien jaksamisen turvaamiseksi. Työnantaja ja työntekijä voivat aina sopia vanhempainvapaan pitämisestä myös useammassa jaksossa tai lyhyempinä jaksoina sekä ilmoitusajoista poikkeamisesta. On kuitenkin välttämätöntä, että mahdollisuus jaksottaa vanhempainvapaata useampaan kuin neljään jaksoon ei ole riippuvainen vanhemman työpaikasta, vaan se turvataan yhdenvertaisesti kaikille monikkoperheille.